

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Raxmadjonova Shirin Ravshan qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchining pedagogik-psixologik, metodik va axborot-kommunikatsion kompetensiyalarini tizimli takomillashtirish kerakligi asoslab beriladi. Maqolada innovatsion ta'lim muhiti, va uzluksiz metodik qo'llab-quvvatlash tizimining o'qituvchi kasbiy mahoratiga ta'siri yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, kasbiy kompetensiya, pedagogik shart-sharoitlar, innovatsion metodlar, refleksiya, kasbiy rivojlanish, ta'lim sifati*

Аннотация: *В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты развития профессиональной компетентности учителя в системе начального образования. Обосновывается необходимость системного совершенствования педагогико-психологических, методических и информационно-коммуникационных компетенций учителя для повышения качества образования. В статье также освещается влияние инновационной образовательной среды и системы непрерывной методической поддержки на профессиональное мастерство учителя.*

Ключевые слова: *начальное образование, профессиональная компетентность, педагогические условия, инновационные методы, рефлексия, профессиональное развитие, качество образования.*

Annotation: *This article analyzes the theoretical and practical aspects of developing teachers' professional competence in the primary education system. It substantiates the need for systematic improvement of teachers' pedagogical-psychological, methodological, and information-communication competencies in enhancing the quality of education. The article also highlights the impact of an innovative educational environment and a system of continuous methodological support on teachers' professional mastery.*

Keywords: *primary education, professional competence, pedagogical conditions, innovative methods, reflection, professional development, quality of education.*

KIRISH

Bugungi glaballashuv davrida zamonaviy pedagog qanday bo'lishi kerak? - Zamonaviy pedagog albatta bugungi kunda har doim rivojlana oladigan raqamli texnologiyalardan foydalana oladigan, o'quvchilar uchun eng so'ngi bilimlarni berib zamon bilan hamnafas qilib tarbiyalab, bilim beradigan pedagogdir.

Bugungi kunda boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z bilimlarini har kuni oshirib borishligi kerak, sababi bolalarning kelajagi aynan boshlang'ich sinf ustozlariga taaluqlidir. Bola xotirasi ma'lumotlarning juda katta qismoni yoshlikda oladi, aynan bu davrda biz pedagoglar bolalarni to'g'ri ta'limga yo'naltirishimiz zarur shunda o'quvchilarimiz ham o'zlarining kelajakdagi maqsadlarini oldindan belgilab yana hambilimga bo'lgan qiziqishi ortib boradi. Bularni shakillantirish uchun o'qituvchi kasbiy kompetent bo'lishi muhimdir.

Kasbiy kompetensiya zamonaviy pedagogika fanida o'qituvchi shaxsining muhim sifatlaridan biri hisoblanadi. U pedagogning o'z kasbiy faoliyatini samarali tashkil etish, ta'lim jarayonini boshqarish hamda o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyatini ifodalaydi. Kasbiy kompetensiya pedagogik kompetensiyaning tarkibiy qismi bo'lib, uning amaliy jihatdan namoyon bo'lishini ta'minlaydi.

Pedagogik kompetensiya — bu o'qituvchining pedagogik bilim, ko'nikma va malakalari, shuningdek, shaxsiy sifatleri majmui bo'lib, u ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Ushbu kompetensiya o'z ichiga nazariy bilimlar bilan bir qatorda, ularni amaliyotda qo'llash, o'quvchilar bilan individual va jamoaviy ishlash, ta'lim metodlarini to'g'ri tanlash kabi jihatlarni ham qamrab oladi.

Kasbiy kompetensiya esa pedagogik kompetensiyaning asosiy tarkibiy elementi sifatida quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Kasbiy bilimlar – o'qituvchining o'z faniga oid chuqur nazariy bilimlarga ega bo'lishi. Kasbiy bilimlar o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. U pedagogning o'z fan sohasi bo'yicha mukammal, tizimli va ilmiy asoslangan bilimlarga ega bo'lishini anglatadi. Kasbiy bilimlar nafaqat o'quv dasturida belgilangan mavzularni bilish, balki ularning mazmun-mohiyatini chuqur anglash, fanlararo bog'liqlikni tushunish va ushbu bilimlarni o'quvchilarga sodda, tushunarli tarzda yetkazib bera olishni ham o'z ichiga oladi.

Keling endi kasbiy kompetensiyani o'zida shakillantira olgan pedagogda mavjud belgilarni tadqiqotlar asosida ko'rib chiqamiz.

1.Yosh o'qituvchilarning kasbiy shakllanishida tajribali pedagoglar tomonidan olib boriladigan metodik hamrohlik muhim o'rin tutadi. Mentorlik asosida tashkil etilgan ushbu jarayon o'qituvchining darsni rejalashtirish, o'quvchilar bilan ishlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, metodik seminarlar, ochiq darslar va kasbiy uchrashuvlar orqali tajriba almashish imkoniyatlari kengaytiriladi.

2.Zamonaviy o'qituvchi axborot-kommunikatsion texnologiyalarni (AKT) samarali qo'llay olishi zarur. Shu sababli ta'lim muassasalarida raqamli laboratoriyalar, onlayn platformalar va elektron resurslardan foydalanish tizimini yo'lga qo'yish muhimdir. O'qituvchining elektron portfolioni yuritishi uning kasbiy rivojlanishini monitoring qilish, o'z faoliyatini tahlil qilish va yutuqlarini namoyish etishda samarali vosita hisoblanadi.

3. Kasbiy rivojlanishning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining psixologik holatiga bog'liq. Shu bois ta'lim muassasalarida ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, o'qituvchilarning ijodiy tashabbuslarini rag'batlantirish muhimdir..

4. O'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qila olish qobiliyati uning kasbiy o'sishida muhim omil hisoblanadi. Bu usul o'qituvchiga o'z darslarini tahlil qilish, kamchiliklarni aniqlash va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi. Xususan, ta'lim tizimiga endigina kirib kelayotgan yosh mutaxassislar uchun nazariy bilimlarni amaliyotga, ya'ni sinf muhitiga samarali tatbiq etish murakkab jarayondir. Pedagogika fanida o'qituvchi kompetensiyasi tushunchasi shunchaki fan metodikasini egallash bilan emas, balki axborot-kommunikatsion texnologiyalar, inklyuziv yondashuv hamda psixologik barqarorlikni kompleks holda namoyon etish bilan o'lchanadi. Hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda duch kelinayotgan asosiy muammo — bu tayyorgarlikning "nazariy" va "amaliy" qismlari o'rtasidagi uzilishdir. Yosh o'qituvchilar ta'lim dasturlarining mohiyatini tushunsalar-da, sinfdagi o'quvchi psixologiyasi, individual yondashuv va reflektiv (o'z-o'zini tahlil qilish) ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlarning yetishmasligi ularning kasbiy o'sishini sekinlashtirmoqda. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish uzluksiz, tizimli va maqsadga yo'naltirilgan pedagogik jarayon bo'lib, u muayyan shart-sharoitlarning mavjudligini talab etadi.

Zamonaviy ta'lim talablariga muvofiq quyidagi pedagogik omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Yosh o'qituvchilarning kasbiy shakllanishida tajribali pedagoglar tomonidan olib boriladigan metodik hamrohlik muhim o'rin tutadi. Mentorlik asosida tashkil etilgan ushbu jarayon o'qituvchining darsni rejalashtirish, o'quvchilar bilan ishlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, metodik seminarlar, ochiq darslar va kasbiy uchrashuvlar orqali tajriba almashish imkoniyatlari kengaytiriladi.

2. Zamonaviy o'qituvchi axborot-kommunikatsion texnologiyalarni (AKT) samarali qo'llay olishi zarur. Shu sababli ta'lim muassasalarida raqamli laboratoriyalar, onlayn platformalar va elektron resurslardan foydalanish tizimini yo'lga qo'yish muhimdir. O'qituvchining elektron portfolioni yuritishi uning kasbiy rivojlanishini monitoring qilish, o'z faoliyatini tahlil qilish va yutuqlarini namoyish etishda samarali vosita hisoblanadi.

3. Kasbiy rivojlanishning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining psixologik holatiga bog'liq. Shu bois ta'lim muassasalarida ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, o'qituvchilarning ijodiy tashabbuslarini rag'batlantirish muhimdir..

4. O'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qila olish qobiliyati uning kasbiy o'sishida muhim omil hisoblanadi. Bu usul o'qituvchiga o'z darslarini tahlil qilish, kamchiliklarni aniqlash va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi. Zamonaviy pedagogning kasbiy kompetensiyasi ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlovchi

muhim omillardan biridir. U o'qituvchining bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlari uyg'unligidan iborat bo'lib, o'quvchilarga sifatli ta'lim berish hamda ularni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Kasbiy kompetensiya pedagogik kompetensiyaning ajralmas qismi bo'lib, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olishni ifodalaydi.

XULOSA

Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsion vositalardan samarali foydalana olishi zarur. Bu esa darslarni qiziqarli, interaktiv va samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qila olishi, kamchiliklarini aniqlab, ularni bartaraf etishga intilishi muhimdir. Kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda mentorlik, tajriba almashish, seminar va treninglar muhim ahamiyat kasb etadi. Ijobiy psixologik muhit esa o'qituvchining ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Xulosa qilib aytganda, kasbiy kompetensiya doimiy rivojlanishni talab qiladigan jarayon bo'lib, zamonaviy o'qituvchining muvaffaqiyat kalitidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. 2015
2. Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. 2016.
3. Бадагуева О.Р. Формирование готовности будущего учителя к инновационной деятельности в условиях педагогического колледжа: автореф. ... дисс. пед. наук. – Улан-Удэ, 2006.
4. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2008.
5. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – Toshkent: "Sano-standart", 2017.
6. Ziyomuxammedov B. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: "Istiqlol", 2002.
7. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A., Paradaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). – Toshkent: "Iste'dod", 2008.
8. Sayidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: "Moliya", 2003.
9. Kuzmina N.V. Professionalizm lichnosti prepodavatelya i masterstva proizvodstvennogo obucheniya. – M.: "Visshaya shkola", 1990.
10. Markova A.K. Psixologiya professionalizma. – M.: "Znaniye", 1996.